

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
Rozdział 1. Oblicza epoki	51
1.1. W stronę nowoczesnego państwa i społeczeństwa. Modernizacja radziecka — rys historyczny.	51
1.2. Supermocarstwo gerontokratów. Polityczny i gospodarczy wymiar epoki	60
1.2.1. Między ekspansją światową a odprężeniem	60
1.2.2. Gensek, jego partia, reformy i antyreformy	66
1.3. Epoka „zastoju” czy „rozwinętego socjalizmu”? Breżniewowska „miękka” mo- dernizacja	84
1.3.1. <i>Welfare state</i> ? Główne kierunki procesów modernizacyjnych w ZSRR od drugiej połowy lat 60. XX wieku	84
1.3.2. Erozja ideologii i osłabienie presji mobilizacyjnej.	97
1.3.3. Konsumpcyjny wymiar epoki Leonida Breżniewa	105
1.4. Metropolie — stolice słowiańskich republik	114
1.4.1. Moskwa: „dziś stolica zwycięskiego socjalizmu, jutro wzorcowe miasto komunistyczne”	114
1.4.2. Kijów: „miasto-ogród nad Dnieprem”	123
1.4.3. „Jutrzejszy Mińsk — wszystko dla ludzi”	128
Rozdział 2. Żyjemy w mikrorejonie. Mieszkalnictwo i codzienność na osiedlu	135
2.1. Pożegnanie z <i>komunalką</i> . Budownictwo mieszkaniowe i przemiany wielkomiej- skiego krajobrazu	135
2.1.1. Ludzie ciągle nie mają gdzie mieszkać	135
2.1.2. Konstytucyjne prawo do lokalu mieszkaniowego	142
2.1.3. W oczekiwaniu na przydział. Hotel robotniczy jako namiastka mieszka- nia.	149
2.2. Nowoczesne osiedla. Indywidualne mieszkania	153
2.2.1. Mikrorejon — mikroświat radzieckiego człowieka	153
2.2.2. Przestrzeń dla każdego? Układ pomieszczeń a zmiana stylu życia	166

2.2.3. Desygnaty komfortu. Meble, sprzęty domowe i dekoracje	175
2.3. Nowe zwyczaje, stare problemy	189
2.3.1. <i>Nowosielje</i> — nareszcie u siebie	189
2.3.2. Biurokraci i hydraulicy — kontakty z administracją osiedla	192
2.3.3. Między prywatnością mieszkania a kolektywizmem bloku. Relacje sąsiedzkie	197
Rozdział 3. Zakupy codzienne i niecodzienne	203
3.1. W stronę nowoczesnego handlu	203
3.1.1. Między <i>stieklaszka</i> a <i>uniwersamem</i>	203
3.1.2. Sklepy specjalistyczne, walutowe i małe punkty handlowe.	208
3.1.3. <i>Progresywne</i> formy sprzedaży i udogodnienia dla klientów	212
3.2. Kolejka, <i>awoska</i> i deficyt	216
3.2.1. Za brudną witryną — warunki robienia zakupów	216
3.2.2. „Nie chodzi o to, żeby kupić cokolwiek” — dokuczliwe braki w zaopatrzeniu	219
3.2.3. O kulturę pracy w handlu.	224
3.2.4. Konsumenckie strategie zakupowe	229
3.3. Od <i>kustarników</i> do <i>pałaców usług</i>	234
3.3.1. Rodzaje usług bytowych i wizja ich rozwoju	234
3.3.2. Chamstwo, chałtura, <i>blat</i> — problemy sektora usług.	239
Rozdział 4. Od państwowego jadłospisu do tradycyjnej receptury. Żywnienie i organizacja żywienia w przestrzeni publicznej i w domu	243
4.1. Dyskurs propagandowy o jedzeniu — główne wątki	243
4.1.1. Promocja i udoskonalanie <i>obszczepitu</i>	243
4.1.2. Wartości odżywcze, ale i smak. Zmiany w dyskursie eksperckim o jedzeniu	246
4.1.3. <i>Primus inter pares</i> — kuchnia rosyjska na czele kuchni narodów ZSRR	248
4.1.4. Alkohol — wielki nieobecny	251
4.2. Co naprawdę jedzono? Przyrządzanie posiłków na co dzień i od święta	257
4.2.1. Chleb zawsze był (ale niekoniecznie świeży) — realna dostępność produktów spożywczych	257
4.2.2. „Musiało być pierwsze danie. A drugie, jak się przydarzy” — komponowanie posiłków w domu	263
4.2.3. W cyklu pór roku	267
4.2.4. „ <i>Kak my jeli kalmara?</i> ” Kampania promocji ryb i owoców morza	268
4.3. „Obszczepitowi partia i rząd nieprzypadkowo poświęcają wiele uwagi” — gastronomia metropolitalna	271
4.3.1. Stołówka zakładowa	271
4.3.2. Stołówka ogólnodostępna	279
4.3.3. Restauracja i kawiarnia	283
4.3.4. Mała gastronomia	294

Rozdział 5. „Teoretycznie życiowa i praktyczna” — moda, ubiór oraz dostępność odzieży	299
5.1. W poszukiwaniu odrębnego radzieckiego stylu — oficjalny dyskurs modowy	299
5.1.1. Między ambicjami projektantów a realiami gospodarki planowej	299
5.1.2. <i>Kulturnost’</i> 2.0., <i>age shaming</i> i <i>bodyshaming</i>	306
5.2. Wygląd człowieka na ulicy	311
5.2.1. Witryna sklepowa a zawartość szafy. Realna dostępność odzieży	311
5.2.2. Nie tylko džinsy. Modowe aspiracje ludzi radzieckich	318
5.2.3. Specjalne segmenty: ubiór dziecięcy i młodzieżowy	325
5.3. Poradnictwo w zakresie dbania o siebie	327
5.3.1. Higiena i pielęgnacja ciała	327
5.3.2. Fryzury i akcesoria modowe	332
Rozdział 6. Transport — naprawdę masowy	335
6.1. „Błękitne ekspresy”: metro jako ucieleśnienie nowoczesności	335
6.2. Transport naziemny	346
6.2.1. Trolejbus: rdzeń transportu miejskiego.	346
6.2.2. Tramwaj — hałaśliwy, ale konieczny	351
6.2.3. Autobus: od ZIL-a do Ikarusa	356
6.2.4. Na przystanku i na trasie. Funkcjonowanie systemu komunikacji publicznej	360
6.3. „Niezaprzeczalnie wzrasta dobrobyt ludzi radzieckich” — masowa motoryzacja indywidualna i jej ograniczenia	368
6.3.1. „Kontrakt stulecia” i jego następstwa	368
6.3.2. Męska rzecz. Samochód w wymiarze społeczno-kulturowym.	375
6.3.3. Taksówka — między publicznym transportem a prywatnym biznesem	386
Rozdział 7. „Wykorzystanie czasu wolnego to zagadnienie ogólnopaństwowe”. Człowiek radziecki po pracy i na urlopie	389
7.1. Między pracą a domem. Czas wolny na co dzień	389
7.1.1. Obywatelski aktywizm czy hobby? Zagospodarowanie czasu wolnego	389
7.1.2. Odpoczynek i rozrywki w dniu roboczym	391
7.1.3. „W las, na przyrodę”. Czas wolny w weekendy	399
7.2. W rymie kalendarza	410
7.2.1. Święta państwowe. Między rytuałem a konsumpcją	410
7.2.2. Święta świeckie, religijne, rodzinne i uroczystości towarzyskie	416
7.3. Nareszcie wakacje!	419
7.3.1. Ze skierowaniem na wczasy pracownicze	419
7.3.2. „Jeździliśmy, jak to mówiono, na dikara” — wakacyjna turystyka indywidualna	426
7.3.3. Na granicy możliwości — turystyka zagraniczna	428
Zakończenie	431
Bibliografia	447

Wykaz najważniejszych skrótów	467
Wykaz tabel.	469
Summary	471